

De livsviktige historiene – og en invitasjon til debatt

Av Henrik Syse

Det er mye som er bra i norsk bank- og finansvesen – jeg ønsker ikke å benekte det. Faktum er likevel at en god del enkeltmennesker hvert år opplever at bankvesen og finansielle rådgivere ikke holder det de lover. Noen av dem som taper penger på det – kanskje store penger – klager, til bankene eller til Finansklagenemnda. Men ikke så mange skriver om det, slik Jan Hervig og John Bilek har gjort. Det skal de ha stor takk for.

Etikken er alltid avhengig av eksempler. Jesu lære uten lignelsene og de konkrete møtene med mennesker hadde forblitt vanskelig å gripe. Eller som Aristoteles tre århundrer før Kristus påpekte: Etikk handler om *praksis*. Skal vi bedømme og forstå praksis, kan vi ikke bare ta utgangspunkt i teori. Vi må grave oss ned i sammenhengene. Derfor er Hervigs og Bileks historie så viktig.

Sparebank 1 har utvilsomt sine forklaringer på det som skjedde da Orion forlag måtte endre sine initiale avtaler med banken og, etter Hervigs og Bileks oppfatning, havnet i en mye mindre fordelaktig situasjon enn det de burde ha vært. I verste fall er det snakk om at de to, og også andre involverte, endte opp med å bli ført bak lyset. Slikt fortjener offentlig debatt.

Den debatten bør særlig ta utgangspunkt i følgende etiske prinsipper:

Forutsigbarhet: Å drive forretninger, så vel som å holde orden på privat økonomi, er komplisert og uforutsigbart. Profesjonelle långivere og bankforbindelser skal ikke gjøre ting mindre, men snarere mer forutsigbare.

Tydelighet: Finansielt språk og tilhørende juridiske distinksjoner er ikke forståelige for folk flest, heller ikke for mennesker med forretningserfaring. Plutselig blir man fortalt at «dette vil være veldig lurt...», eller «det er jo bare helt naturlig at...» – uten at man har forutsetning for å vite hva man egentlig blir med på, og uten at man blir forklart hva som kan bli konsekvensene.

Rimelighet: Banker og lignende maktinstitusjoner som står på sitt til siste slutt, er sjelden noe vakkert syn. Det eksisterer allerede i utgangspunktet, som oftest, en ubalanse i maktforholdet mellom bank og kunde. Påståelighet og urimelighet fra den sterkeste parten i det forholdet, bare forsterker ubalansen.

I den angjeldende saken er det ikke min oppgave å felle dom. Som en som har arbeidet med etikk generelt og næringslivsetikk spesielt i flere år, vil jeg imidlertid understreke enda en gang viktigheten av slike historier. Kunder og publikum skal ikke trenge å sitte med lua i hånden og unnskyld seg for at de ikke skjønnte hva som egentlig skjedde, den gangen det gikk så veldig galt. Derfor trenger våre banker og finansinstitusjoner konstant å utfordres. Historier om ivrige salgsganter for risikofylte strukturerte spareprodukter har satt en støkk i mange av oss, med Røeggen-saken som det mest kjente eksemplet. Vi trenger å høre om flere slike eksempler. Derfor er dette en viktig sak – og en velkommen invitasjon til samtale og debatt.